

2021. október 20-án került sor arra a tudományos tanácskozásra, amely az 1861. január 23-án összeült Országbírói Értekezletre és annak a magyar jogfejlődésre gyakorolt hatására fókuszált.

Az esemény az MTA–ELTE Jegtörténeti Kutatócsoport (ELKH) konferenciáinak sorozatába illeszkedve, az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya Jegtörténeti Albizottsága, a Magyar Jogász Egylet Jegtörténeti, Római Jogi és Egyházjogi Szakosztálya és az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara Magyar Állam- és Jegtörténeti Tanszékének társ szervezésében valósult meg. A konferenciának az ELTE Állam- és Jogtudományi Karának Tanácsterme adott otthont, annak időpontjául a szervezők szimbolikusan az októberi diploma kibocsátásának 161. évfordulóját választották.

Az Osztrák Császárság átszervezését célul kitűző alaptörvény kihirdetésével egyidejűleg kerültek kiadásra azok a legfelsőbb császári kéziratok, amelyekben az uralkodó az alkotmányos átmenettel összefüggő kérdéseket rendezte hazánk vonatkozásában. A magyar udvari kancellárrá kinevezett báró Vay Miklósnak címzett levelekben több helyen is találkozhatunk az igazságszolgáltatást érintő döntésekkel. Az ekkor még törvényesen meg nem koronázott uralkodó egyfelől rögzítette, hogy szándékában áll Magyarország összes törvénykezési ügyét visszahelyezni az ország határai közé, és ezzel összefüggésben megbízta az országbírókat, hogy a királyi Curia tagjaival és „más alkalmas egyéniségek közbejöttével” tanácskozzon „a magyar igazságszolgáltatásnak szervezése felett”. Az uralkodói szándék azonban csak részlegesen valósulhatott meg: miután az országbíróvá kinevezett gróf Cziráky János lemondott hivataláról, az „októberi államférfiak” Apponyi Györgyöt kérték fel e pozíció elvállalására, aki azonban csak 1861 januárjában tett eleget ezen kérésnek – így az országbírói „tanácskozmány” összehívása jelentős késedelmet szenvedett. Ezzel párhuzamosan az újjászerveződött vármegyék egymást követve vindikálták magukénak az igazságszolgáltatás gyakorlásának jogát, a kéziratokban megfogalmazott uralkodói tilalom ellenére. Hovatovább deklarálták, hogy a hazai bíróságoknak a régi magyar törvények szerint kell ítélkezniük. E körülmények közepette kezdte meg üléseit az Országbírói Értekezlet, amely végül másfél hónap alatt készítette el az Ideiglenes Törvénykezési Szabályokat.

A tudományos konferencia fókuszában, amelyet Sonnevend Pál, az ELTE Állam- és Jogtudományi Karának dékánja és Varga Zs. András, a Kúria elnöke nyitott meg, e két kérdéskör állt: az Országbírói Értekezlet összehívásának okai, körülményei; illetve az Ideiglenes Törvénykezési Szabályok általános jellemzése, valamint egyes rendelkezéseinek tartalmi vizsgálata. Ennek megfelelően az előadások három, tematikusan bontott szekcióban hangzottak el.

Az első szekcióban az Országbírói Értekezlet összehívásának körülményeit mutatta be Balogh Elemér tanszékvezető egyetemi tanár (SZTE ÁJTK Európai Jegtörténeti Tanszék), aki az októberi diploma által teremtett új alkotmányos helyzetet elemezte. Őt követte Beke-Martos Judit

Képegy Imre

160 éve ült össze az Országbírói Értekezlet

tudományos munkatárs (MTA–ELTE Jegtörténeti Kutatócsoport ELKH), aki arra a kérdésre kereste a választ, hogy mely felségjogok illették meg 1860–1861 fordulóján Ferenc Józsefet, aki ez idő tájt még mindig nem volt törvényesen megkoronázott államfője Magyarországnak. Az első szekció zárásaként Nagy Noémi tudományos munkatárs (MTA–ELTE Jegtörténeti Kutatócsoport ELKH) ismertette a magyar jogéletben az 1850-es években bekövetkezett változásokat, illetve kitért a jogi nyelv változásaira az osztrák törvények hatálybalépésének tükrében.

A második szekciót Képegy Imre tudományos segédmunkatárs (MTA–ELTE Jegtörténeti Kutatócsoport ELKH) előadása nyitotta meg, aki az Országbírói Értekezlet résztvevőinek véleményét, a kortársak visszaemlékezéseit, az osztrák minisztertanácsi jegyzőkönyveket, illetve a későbbi szakirodalom álláspontját is figyelembe véve vizsgálta azt a kérdést, miként lehet az Ideiglenes Törvénykezési Szabályok jogforrási jellegét meghatározni. Megyeri-Pálffy Zoltán tudományos munkatárs (MTA–ELTE Jegtörténeti Kutatócsoport ELKH) egy, az értekezlettel kapcsolatban „nem emlegetett tényre” – egészen pontosan helyszínének felkutatására fókuszált. Előadásának apropóját az adta, hogy sem a korabeli tudósításokban, sem a később íródott visszaemlékezésekben nem szoktak kitérni arra, hogy hol zajlottak e testület tanácskozásai; a kérdés megválaszolásán túl az előadó a régi Curia épületének történetéről is szólt. Stipta István egyetemi tanár, az MTA doktora (KRE ÁJK Jegtörténeti, Jogelméleti és Egyházjogi Tanszék) előadásában az 1861. évi „kis ki egyezésre” fókuszált, és a régi bírósági szervezetrendszer visszaállításának példáján keresztül mutatta be azokat a körülményeket, amelyek az Országbírói Értekezlet döntéseiben meghatározó szerepet játszottak.

A harmadik szekció főként az Ideiglenes Törvénykezési Szabályokban rendezett egyes jogterületekre fókuszált. Homoki-Nagy Mária tanszékvezető egyetemi tanár (SZTE ÁJTK Magyar Jegtörténeti Tanszék) az 1848 előtti öröklési jogi szabályok és az ABGB vonatkozó rendelkezéseinek összevetésén keresztül mutatta be azokat a dilemmákat, amelyekkel az Országbírói Értekezlet tagjainak szembe kellett nézniük. Őt követte Mezey Barna tanszékvezető egyetemi tanár, kutatócsoport-vezető (ELTE ÁJK Magyar Állam- és Jegtörténeti Tanszék, MTA–ELTE Jegtörténeti Kutatócsoport ELKH), aki a büntetőjogi alválasztmánynak az 1843. évi javaslat életbe léptetését célzó javaslata feletti vitát elemezte; bemutatta azt a folyamatot, amelynek eredményeként sor került a régi magyar büntetőtörvények visszaállítására. Bódiné Beliznai Kinga egyetemi docens (ELTE ÁJK Magyar Állam- és Jegtörténeti Tanszék) a váltójogi szabályok feletti

vitát helyezte vizsgálódásának középpontjába, rámutatva, hogy ennek kérdése nem csak 1861-ben bírt jelentőséggel, majd Rigó Balázs egyetemi adjunktus (ELTE ÁJK Római Jogi és Összehasonlító Jogtörténeti Tanszék) következett, aki az 1860–1861. évben lezajlott alkotmányos reformok által hozott változások hatásait ismertette a pesti jogi kar életében.

Az előadások feletti vitát követően a konferenciát Darák Péter, a Kúria korábbi elnöke zárta le, aki egyúttal megosztotta a tanácskozás résztvevőivel gondolatait arra nézve is, hogy meglátása szerint milyen szerep hárul a bírói karra a jogrendszer fejlesztésében – amely nemcsak 1861-ben, hanem napjainkban is releváns kérdés.

